

AZ INTEGRITÁSI JOG ÖNÁLLÓSÁGA*

Bottyán Béla¹

A tanulmány annak vizsgálatára vállalkozik, hogy az integritás fogalma jogi szempontból értékelhető-e önálló szabályozási területként, illetve indokolt-e „integritási jogról” beszélni. A kutatás kiindulópontja az, hogy az integritás napjainkban a közszféra, a vállalatirányítás, a compliance-rendszerek és a korrupcióellenes szabályozás egyik meghatározó fogalmává vált, azonban jelentéstartalma továbbra sem teljesen egységes. A tanulmány ezért elsőként áttekinti az integritás fogalmi és dogmatikai alapjait, különös tekintettel annak erkölcsi, szervezeti és normatív dimenzióira. Ezt követően elemzi az integritásmenedzsment lényegét, valamint annak kapcsolatát a compliance-funkcióval és a modern szervezeti kontrollrendszerekkel.

A vizsgálat kitér arra is, hogy az integritási jog lehetséges tárgya nem a klasszikus jogviszonyokban, hanem a szervezetek jogszerű, felelős és koherens működését célzó eljárásokban, magatartásokban és kockázati állapotokban ragadható meg. A tanulmány ezt követően az önállósodás ismérvei – így különösen a szabályozási tárgy elkülönülése, a sajátos szabályozási módszer, a saját alapelvek és intézmények, a normatív autonómia, valamint a tudományos autonómia – alapján értékeli az integritási jog helyét a jogrendszerben.

A következtetés szerint az integritási jog jelenlegi fejlettségi fokán még nem tekinthető klasszikus, elkülönült jogágnak, ugyanakkor több olyan sajátossággal rendelkezik, amely az önállósodás irányába mutat. Az integritási jog ezért leginkább keresztmetszeti, egyre inkább önállóbbá váló területként írható le, amely több jogág működését áthatva, a szervezeti bizalom, a visszaélések megelőzése és a megfelelő működés biztosítása érdekében fejt ki normatív hatást.

1. Fogalmi és dogmatikai alapvetés

Az integritás kifejezést gyakran használják jogi, igazgatási, gazdasági és etikai diskurzusokban egyaránt, azonban egységes és mindenki által elfogadott jelentéstartalma nem alakult ki. Az esetleges többértelműség elkerülése miatt ezért mindenekelőtt a fogalmi kereteket érdemes felállítani. Az integritás legalább három elvi síkon értelmezhető, nevezetesen (a) egyéni, erkölcsi minőségként, (b) szervezeti jellemzőként, valamint (c) jogilag releváns

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.7.

¹ Dr. Bottyán Béla, doktorandusz, Nemzeti Közszerológati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

normatív sztenderdként, melynek során a jog kötelezettségek, kontrollmechanizmusok és felelősségrevonás útján konkretizálja az integritást.

A szakirodalom alapján alapvetően kettő főbb megközelítés különíthető el a szervezeti integritás eredetével kapcsolatban. Az első, bottom-up jellegű viszonyulás szerint, az egyéni szinten értelmezhető integritás „feltranszformálódhat” a szervezeti integritás szintjére. E szemlélet összhangban áll az erényetika (virtue ethics) azon felfogásával, melynek kiindulópontja az egyes individuumok morálisan helyeselhető cselekedetei, következetes magatartása, megfelelő jelleme. A felsorolt tulajdonságok a csoport-ágencia elmélete alapján vonatkoztathatók szervezeti szintre, melynek során a szervezet önálló döntési és cselekvési egységként jelenik meg, így a szervezetek esetében is értelmezhető a magatartás értékelése és a felelősségrevonás. A másik, top-down megközelítés, szerint ezzel szemben az egyéni integritás nem előfeltétele, hanem következménye a szervezeti integritásnak. Kirby álláspontja szerint az integritásról szóló viták sok esetben tévesen az egyének integritásából igyekeznek levezetni a közszféra integritását, melyek nem veszik figyelembe az ún. összetételi hiba (compositional fallacy) intézményét. Ennek lényege, hogy sok egyén helyesen cselekszik, de ebből még nem következik a szervezet egészének integritása, hiszen a szervezet maga működhet rendszertelenül, illetve ennek az ellenkezője sem zárható ki. Előfordulhat ugyanis, hogy egy szervezet integritást követel meg és integritásorientált működést produkál akkor is, ha az egyik alkalmazott magatartása esetenként hiányosságot mutat. A szerző véleménye szerint a megoldás az, ha először az intézmény integritását határozzák meg, mely alkalmas arra, hogy abból levezessék a tisztviselő integritását. Ennek segítségével értelmezhetővé válik, hogy az alkalmazott magatartása milyen szervezeti morális ideált szolgál.²

A fenti megközelítések közös eleme, hogy az integritás az általános jogkövetésnél tágabb, illetve többlet jelentéssel bír, hiszen magában foglalja a célokkal összhangban álló működést, a tisztázott felelősségi viszonyok fenntartását, valamint az értékalapú döntéshozatalt is. Ennek következménye, hogy az integritás nem csupán magatartási, hanem szervezeti minőségként is értelmezhető.

Szintén a tágabb felfogást tükrözik a nemzetközi sztenderdek is. A COSO keretrendszere sem ad kifejezett fogalommeghatározást az integritáshoz, ugyanakkor azt a kontrollkörnyezet egyik alapvető elemének tekinti, melynek tartalma különböző attribútumok mentén ragadható meg, így többek között a „tone at the top”, a „standards of conduct” (rögzített magatartási sztenderdek), „adherence and deviations” (elvárt magatartások mérése és eltérések kezelése)

² Kirby, Nikolas (2021): An ‘Institution-First’ Conception of Public Integrity. *British Journal of Political Science*, Vol. 51. No. 4., 1620–1637.

útján. Összefoglaló jelleggel a COSO az integritást egy következetes, a szervezet által deklarált etikai sztenderdekhez igazodó magatartásként azonosítja, amit irányítási- és kontrollmechanizmusok (kódex, felelősségi rend, értékelés, eltérések kezelése stb.) intézményesítenek.³

A közszféra vonatkozásában D'Alterio több nemzetközi forráson (OECD, ENSZ) alapuló fogalomelemzés eredményeként arra a következtetésre jut, hogy az integritás alatt a közszféraszervezetek cselekvéseinek minőségét kell érteni, amelyet alapvető szabályok és értékek (pl. átláthatóság, pártatlanság, elszámoltathatóság) mentén ítéltünk meg. A szerző kiemelte azt is, hogy az integritás fogalma tágabban értelmezendő, és nehéz „szűk” jogi definícióvá formálni, ugyanakkor az integritáshoz tartozó szervezési és igazgatási eszközök heterogén összetételt mutatnak (etikai kódexek, kockázatkezelés, összeférhetetlenség, kontrollrendszer, fegyelmi eljárások stb.).⁴

Az integritás tágabb értelmezésével kapcsolatos felfogást osztja Pulay is, aki szerint „az integritás az elvek, értékek, cselekvések, módszerek, intézkedések konzisztenciáját jelenti, vagyis olyan magatartásmódot, amely meghatározott értékeknek megfelel; a rendszerelméletben időnként olyan rendszerekre alkalmazzák, amelyek képesek céljaik elérésére; morális értéként pártatlanságot és józanságot értenek alatta, vagy a szó eredete alapján egységességet, osztatlanságot.”⁵ Ez a meghatározás arra mutat rá, hogy az integritás lényegi eleme a belső összhang a kitűzött célok, az alkalmazott eszközök és a tényleges működés között.

A fentiek alapján az integritás a jog számára nem valamiféle alanyi jogként jelenik meg, hanem szervezeti működési sztenderdként ragadható meg.

2. Integritásmenedzsment

Az integritásmenedzsment definíciójának kérdésköre elsődlegesen a gazdaság- és szervezéstudomány rendszerében vizsgálható, melynek során a kiindulópontot a folyamat alapú megközelítés képezi. Ez alapján az integritásmenedzsment nem egyszeri szervezeti intézkedésként, hanem folyamatos és ciklikus folyamatként értelmezhető, amely magában foglalja az integritási kockázatok azonosítását, a megelőző és kontrollmechanizmusok

³ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO): *Internal Control – Integrated Framework. Executive Summary*. Durham, NC, 2013. Elérhető: <https://www.coso.org/guidance-on-ic> (letöltés ideje: 2026. július 7.).

⁴ D'Alterio, Elisa (2017): The Integrity of the Public Sector and Controls. *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 15., No. 1., 1013–1038.

⁵ Pulay Gyula (2014): A korrupció megelőzése a szervezeti integritás megerősítése által. *Pénzügyi Szemle*, 59. évf., 2. sz., 151–166.

kialakítását, azok működtetését, ellenőrzését, valamint rendszeres felülvizsgálatát és fejlesztését is.⁶

Az OECD egyik nyilvánosságra hozott, hivatalos bizottsági dokumentumában található információk szerint az integritásmenedzsment olyan tevékenységekre utal, amelyeket egy adott szervezeten belül az integritás ösztönzése és érvényesítése, valamint a korrupció és más integritássértések megelőzése érdekében végeznek. E meghatározásból kitűnik, hogy az integritásmenedzsment egyszerre rendelkezik preventív, szervezetszabályozási és magatartásorientáló funkcióval, melynek célja a jogsértések megelőzése mellett az értékteremtő működés biztosítása is. Az integritásmenedzsment-keretrendszer az eszközök, folyamatok, módszerek és szervezeti struktúrák egy meghatározott együttese, amelyeket a szervezet az integritás előmozdítására bevezet és alkalmaz, illetve felfogható a szervezeti etikai programok egyik típusaként is.⁷

Az integritásmenedzsment Kaptein szerint olyan szándékos intézkedések együttese, amelynek célja etikai kultúra létrehozása, az etikátlan magatartás gátlása és az etikus magatartás előmozdítása a szervezeten belül.⁸ Példaként említhető továbbá az a holland szakirodalom, amely a következők szerint definiálja az integritásmenedzsmentet: „a szervezet következetes (rendszerszerű) erőfeszítése, amely az integritás előmozdítására irányul.”⁹ Az imént felsorolt szakirodalmi meghatározásokban közös az, hogy a leírtak alapján az integritást tudatosan felépített és fenntartott ösztönzők, eljárások és kultúra útján megvalósítandó működési minőségként fogják fel.

Fontos megemlíteni az integritásmenedzsment compliance menedzsmenttel való viszonyát, melyek nem azonos fogalmak. Gazdaság- és szervezéstudományi megközelítés alapján a compliance menedzsment kifejezés alatt azon folyamatok összességét értjük, amelyek célja, hogy biztosítékot nyújtson a szabályszerű, eredményes és hatékony működés, valamint a megbízható beszámoló elérésére.¹⁰ Jogi szempontból compliance szűkebb értelemben elsősorban a normatív előírásoknak, a hatósági elvárásoknak és a belső normáknak való megfelelés biztosítását jelenti, tágabb értelemben azonban a szervezet kockázatalapú irányítási- és kontrollmechanizmusainak

⁶ International Organization for Standardization. *ISO 37301:2021 Compliance Management Systems – Requirements with Guidance for Use*. Geneva: ISO, 2021.

⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009): *Towards a Sound Integrity Framework: Instruments, Processes, Structures, and Conditions for Implementation*, Paris.

⁸ Kaptein, Muel (2015): The Effectiveness of Ethics Programs: The Role of Scope, Composition, and Sequence. *Journal of Business Ethics*, Vol. 132., No. 2., 415–431.

⁹ Huberts, Leo W. J. C. – Hoekstra, Alain (ed.) (2016): *Integrity Management in the Public Sector: The Dutch Approach*. BIOS, The Hague.

¹⁰ Benedek Petra (2019): *Compliance menedzsment a szolgáltatási szektorban*. PhD értekezés. Budapest. Elérhető: <https://repozitorium.omikk.bme.hu/items/5ce282c6-2a0e-4218-8062-4ff035d67646> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

összességét is magában foglalhatja. Ehhez képest az integritásmenedzsment a szervezet értékalapú és felelős működésének előmozdítására irányul és nem csupán a normasértések elkerülését, hanem a deklarált célokkal és alapelvekkel összhangban álló működést célozza. E megközelítésben a compliance az integritás intézményesített minimumszintjeként is értelmezhető, míg az integritás a szervezet magasabb rendű működési minőségét fejezheti ki.¹¹ Az integritásmenedzsment tehát a compliance-rendszereknél tágabb, értékorientált governance-modellként is felfogható.

A jog fejlődése egyre inkább az integritásmenedzsment elemeinek normatív internalizálása irányába mutat. A belső kontrollrendszerek, a visszaélés-bejelentési csatornák, a kockázatkezelési rendszerek, a vezetői felelősségi sztenderdek vagy az etikai szabályzatok ma már számos esetben nem pusztán önkéntes vállalások, hanem jogilag releváns, esetenként kötelező intézmények. Mindezek arra utalnak, hogy az integritásmenedzsment mára szétfeszíti a tisztán menedzsmenttudományi kereteket, és fokozatosan a jog által is értékelt, részben kikényszeríthető szervezeti sztenderddé válik. Ez különös jelentőséggel bír annak vizsgálata során, hogy beszélhetünk-e önálló „integritási jogról”, vagy csupán több jogágot átható integritáskövetelmények rendszeréről.

3. Az integritási jog tárgya

Az értelmezési keret felállítását és a menedzsment szempontú megközelítés lényegi részének áttekintését követően azt szükséges vizsgálni, hogy az integritás értelmezhető-e jogi fogalomként vagy egy menedzsment kifejezés, amely jogi szempontból relevanciával bír.

Az önálló jogágak egyik klasszikus ismérve az elkülönült szabályozási tárgy. Ennek megfelelően az integritási jog önállóságának vizsgálata során elsőként azt szükséges tisztázni, hogy milyen társadalmi viszonyok képezhetik a terület tárgyát. Kiindulópontként lehet tekinteni arra, hogy az integritási jog tárgya nem maga az integritás, mint absztrakt erkölcsi érték vagy filozófiai jelenség. A jog alapvetően nem közvetlenül értékeket szabályoz, hanem azok társadalmilag releváns megnyilvánulásait, illetve sérelmének eseteit rendezi. Ebből következően az integritási jog tárgya azon (a) szervezetek, (b) aktusok és (c) állapotok összességeként határozható meg, melyek a szervezet integritásának fennállására, sérelmére vagy helyreállítására gyakorolnak hatást.

Az integritási jog tárgya elsőként a szervezetek szintjén ragadható meg. Ide sorolhatók mindazon szervezetek által alkalmazott megoldások, melyek a megfelelő működés biztosítását szolgálják, különösen a belső

¹¹ Paine, Lynn S. (2023): Managing for Organizational Integrity. *Harvard Business Review*, Vol. 72., No. 2., 106–117., Fuerst, Michael J. – Lütge, Christoph (2023): The Conception of Organizational Integrity. *Journal of Business Ethics*, Vol. 32., No. 1., 25–33.

kontrollrendszerek, a felügyeleti mechanizmusok, kockázatkezelési módszerek, visszaélés-bejelentési csatornák, etikai és magatartási kódexek. Megjegyzendő, hogy a nemzetközi sztenderdek – például a COSO keretrendszere és az OECD integritásmodellje – szintén hangsúlyozzák a szervezeti infrastruktúra jelentőségét.

Másodsorban az integritási jog tárgyát a szervezeti működéshez kapcsolódó aktusok képezik. E körbe tartoznak mindazon cselekmények vagy mulasztások, melyek az integritás érvényesülését célozzák vagy éppen annak sérelméhez vezetnek. Ehhez tartozhat többek között bármely korrupciós bűncselekmény elkövetése, egy összeférhetlenségi helyzet eltitkolása, döntéshozatal tisztaságának megsértése, félrevezetés vagy vezetői felügyeleti kötelezettség elmulasztása. Az ilyen típusú magatartások tanúsításának következménye, hogy megbontják a szervezet kitűzött céljai, illetve rögzített normái és a tényleges működés közötti koherenciát.

Harmadsorban az integritási jog tárgyát képezhetik azok a kockázati állapotok is, melyekre ugyan még nem alkalmazandóak a jogsértésre reagáló szabályok, de magában foglalja a visszaélésgyanús eseményeket, illetve a szervezeti sebezhetőségeket, például kontroll hiánya, nem átlátható döntéshozatali szisztéma, bejelentési csatornák hiánya, ellenőrizetlen összeférhetlenségi kitettség. Az integritás tárgya ebből a szempontból inkább preventív jellegű, hiszen a szervezeteket arra kötelezi, hogy ezeket a helyzeteket mielőbb felismerje és kezelje.

Az integritási jog tárgya a gyakorlatban más-más módon jelenik meg a köz- és magánszférában. A közszférában elsődlegesen a közpénzek tisztességes kezelése, a pártatlan közhatalmi döntéshozatal, a korrupció megelőzése és az elszámoltathatóság biztosítása áll előtérben. A magánszférában ezzel szemben a vállalatirányítás megbízhatósága, a tulajdonosi és stakeholder-érdekek védelme, a piaci tisztesség, valamint a szervezeten belüli kontrollok és felelősségi rendszer gyakorlati érvényesülése kap nagyobb hangsúlyt. Ami a konkrét előírásokat illeti, a közszférára vonatkozó alapvető integritási követelmények között az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendeletet, a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendeletet, valamint a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről szóló 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendeletet érdemes kiemelni. Ezek a jogszabályok rögzítik a költségvetési szervek és a köztulajdonban álló gazdasági társaságok integritásirányítási, illetve kockázati- és kontrollrendszer felállításával és üzemeltetésével kapcsolatos elvárásokat, valamint a kapcsolódó személyek feladat- és felelősségi körét.

Az integritás tárgyköréhez kapcsolódó kötelező belső csatorna (whistleblowing) létrehozásáról és fenntartásáról szintén külön törvény

rendelkezik,¹² melynek lényege a bejelentések megtételének és nyilvánosságra hozatalok támogatása annak érdekében, hogy a normák megsértésének hatékony felderítése, kivizsgálása biztosított legyen, valamint az esetleges további intézkedések megtételéhez kellő információ álljon rendelkezésre. Ezen EU-s irányelv alapján átültetett hazai előírások nem kizárólag állami, hanem bizonyos magánszektorba tartozó szervezetek esetében is kötelező jelleggel alkalmazandóak.¹³

Jogi szempontból elemezni szükséges azt is, hogy az elvárható gondosság miként jelenik meg a gyakorlatban a jogi személy irányítása során, azaz a vezető tisztségviselőtől ténylegesen számonkérhető-e többek között a belső szabályzatok és eljárásrendek megléte, az integritás kontrollok beépítése és végrehajtása, kockázatkezelési rendszer felállítása és üzemeltetése, visszaélés-bejelentési csatornák működtetése, felügyeleti és monitoring mechanizmusok alkalmazása tekintetében. A Caremark-doktrína értelmében a vezetői felelősségi mulasztás az angolszász jogrendszerben bizonyosan a felelősségre vonás alapja lehet, ha bebizonyosodik a megfelelő kontrollrendszer hiánya.¹⁴ Ehhez képest Magyarországon (a kontinentális jog érvényesülése alapján) kevésbé meghatározó a precedensjog kötelező ereje,¹⁵ ugyanakkor a jogazda gondossága (*diligentia boni patrisfamilias*) a polgári jogban, így a vállalatirányításban is alapvető elvi mérce, amely a gondos, felelősségteljes és előrelátó magatartást követeli meg a társaság vezető tisztségviselőitől. Ez a szemlélet biztosítja, hogy a vállalatvezetés ne csak rövidtávú profitszerzésre törekedjen, hanem a cég - hosszú távú - fenntarthatóságát és a vállalati értékek megőrzését tartsa szem előtt. Ez megnyilvánul többek között abban, hogy a gazdasági társaság „korlátolt felelőssége” sem jelent korlátlan védelmet, hiszen ez nem abszolút. A korlátolt felelősség elvének áttörését jelenti, ha bizonyos esetekben az ügyvezető a cég tartozásaiért saját vagyonával is felel, ezért e földrajzi területen a vállalatirányítás tekintetében a gondossági kötelezettség magában foglal integritási kötelezettséget is. Ezt támasztja alá a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény is,

¹² 2023. évi XXV. törvény a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről, HL L 305., 2019.11.26., 17–56.

¹⁴ Arlen, Jennifer (2025): Directors' Caremark Liability for Fraudulent Disclosures to Customers About the Company's Cybersecurity: SolarWinds Reconsidered. *Journal of Corporation Law*, Vol. 50., No. 3., 1141–1176. A Caremark-doktrína a delaware-i vállalati jog egyik alapvető precedense, amely a vállalati igazgatók felelősségét rögzíti a jogi és megfelelési (compliance) kockázatok felügyeletében. A doktrína értelmében a vezetőknek kötelességük olyan belső ellenőrzési rendszereket kialakítani, amelyek biztosítják a törvények betartását, különben személyes felelősségre vonhatók a felügyelet elmulasztása miatt.

¹⁵ Szerletics Antal: „Jogcsalád.” In: Nemzeti Közszerződési Egyetem *Közszerződési Online Lexikon*. Nemzeti Közszerződési Egyetem Elérhető: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/jogcsalad/> (letöltés dátuma: 2026. április 28.).

amelynek rendelkezései – kevésbé implicit jelleggel – például korrupciós bűncselekmény elkövetése, illetve irányítási vagy ellenőrzési kötelezettség szándékos nem teljesítése esetében alkalmazhatóak. Ennek értelmében a büntetőjog közvetett módon elismeri a szervezeti integritás relevanciáját, amikor a kontrollhiányt jogi szempontból értékeli, melynek megvalósulása a megelőző kontrollok hiányának, a szervezeti felügyelet gyakorlása elmulasztásának megállapításában, a compliance-programok meglétében és érdemi végrehajtásában, illetve a felelősséget enyhítő és súlyosbító szervezeti körülmények értékelésében érhető tetten. Következésképpen sok esetben nem pusztán integritáshiányról, hanem a kontrollok végre nem hajtásáról, illetve a kontrollok nem megfelelő végrehajtásáról (control failure) beszélhetünk.

Az integritást érdemes megvizsgálni a hatósági gyakorlat oldaláról is. Az Integritás Hatóság autonóm államigazgatási szerv, amely az európai uniós költségvetési források felhasználásával összefüggésben többek között integritáskockázat-értékelési gyakorlatot folytat, évente elemző integritásjelentést készít, évente és eseti jelleggel ajánlásokat ad ki, illetve vizsgálati és ellenőrzési tevékenységet végez.¹⁶ A jogszabály értelmezése alapján az integritás szabályozási célként és kontrollként is megjelenik, ami alátámasztja az integritás összetettségét.

Mindez arra utal, hogy az integritási jog tárgya horizontális jellegű, köz- és magánszférát is átfogó módon jelenik meg, nem egyetlen klasszikus jogviszonyban ragadható meg, hanem azon szervezetek, aktusok és kockázati állapotok összességében, melyek a szervezet jogszerű, felelős és koherens működését biztosítják. Az integritási jog tárgya ezért kifejezetten funkcionális jellegű, a visszaélések megelőzésére, a szervezeti megbízhatóság fenntartására és a legitim működés biztosítására irányul. A fentebb írt elemzés alapvetően az integritási jog körülhatárolását, és tartalmának értékelését célozta, melynek segítségével már érdemben vizsgálható az önállósodása is. E fejezet tanulsága szerint az integritási jog tárgya a szervezeti megbízhatóság jogilag értékelhető feltételrendszere.

4. Az integritási jog önállósága

Az integritási jog önálló jogterületként való értékelése során elsőként azt szükséges rögzíteni, hogy valamely szabályozási terület jogági autonómiája rendszerint több szempont együttes vizsgálata alapján ítéltető meg. Egyes definíciók szerint a jogrendszerben egy-egy nagyobb törvénycsoportok (normatív aktusok) együttese külön jogághoz tartozónak tekinthető, ha a tárgykör és a szabályozási módszer jól definiált és saját jogi doktrínával

¹⁶ 2022. évi XXVII. törvény az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről 5. § (1)–(3) bek.

rendelkezik. A hazai jogelméleti szakirodalomban hangsúlyosan jelenik meg az az álláspont, hogy valamely szabályegyüttes akkor minősülhet önálló jogágnak, ha egyrészt a normák kellően homogén társadalmi viszonyokra vonatkoznak, másrészt az adott területre jellemző, specifikus szabályozási módszerrel rendelkezik.¹⁷ Amellett, hogy a homogén társadalmi viszonyok meghatározása szinte lehetetlen,¹⁸ jelenleg nem is azonosítható egy egységes, mindenki által elfogadott kritériumrendszer, amelynek teljesítésével egy terület jogágnak nevezhető lenne.¹⁹

A fentiek alapján egy egyedi szempontrendszert érdemes alkalmazni, mely mentén az önállóság értékelhető, nevezetesen (a) a szabályozási tárgykör elkülönülése, (b) a sajátos szabályozási módszer alkalmazása, (c) a saját alapelvek és intézmények érvényesülése, (d) normatív autonómia és (e) tudományos autonómia megléte. Az integritási jog önállósodásának kérdése nem kizárólag formális jogforrási, hanem funkcionális és dogmatikai megközelítésben vizsgálható.

A szabályozási tárgykör tekintetében a többi területtől való elhatárolása azért bír kiemelt jelentőséggel, mert ennek hiányában önállósodásról sem beszélhetünk. Csakúgy, ahogy a munkajog vagy a versenyjog területén a munkajogi, illetve a versenyjogi szabályok azonosíthatóak, úgy felmerül kérdésként, hogy az integritási jog vonatkozásában mennyire tekinthetők más jogágaktól függetlennek az előző fejezetben felsorolt jogszabályok.

Az egyedi szabályozási módszer alkalmazása megnyilvánulhat abban, hogy általános tulajdonságokra a jogalkotó a norma megszövegezése, illetve elfogadása esetén figyelemmel van, így például a polgári jog mellérendeltségi és diszpozitív, vagy a közigazgatási jog alá-fölérendeltségi és kógens jellemzőire. Ebből kiindulva az integritás-szabályozás nem elsősorban represszív (jogsértés után megtorlást célzó), hanem *ex ante* logikájú. Elsődleges fókusza a jogellenes magatartások megelőzésére, a szervezeti sérülékenységek csökkentésére, illetve a kontrollkörnyezet kialakítására és fenntartására terjed ki. Sajátosságként tekinthetünk arra, hogy a kapcsolódó jogszabályok alapvetően nem tilalmat állítanak, hanem olyan szervezeti kötelezettségeket telepítenek a jogi norma címzettjeire, melyekkel további aktív (tevételes) magatartás tanúsítását írja elő számukra (például a belső kontrollrendszerek felállítása és üzemeltetése, kockázatalapú működésre való áttérés, visszaélés-bejelentési rendszer kialakítása, összeférhetetlenség megelőzése, illetve

¹⁷ Szigeti Péter – Takács Péter (2004): *A jog- és államelmélet alapvonalai*. Napvilág Kiadó, Budapest, 131.

¹⁸ Vétesy, László (2020): „The Theoretical and Legal Foundation of Beach Law: Challenges of Categorisation – Establishing a New Branch of Law.” In: Kovács Éva Margit (szerk.): *Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 425–442.

¹⁹ Vétesy, László (2007): „The Place and Theory of Banking Law – Or Arising of a New Branch of Law: Law of Financial Industries.” *Collega*, Vol. 9., No. 2., 1–9.

kezelése. Ezt egészíti ki a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény, amely a jogi személlyel szemben alkalmazandó intézkedéseket sorolja fel. Fontos kiemelni azt is, hogy a szabályozás során kockázatalapú szemlélet érvényesül, így konkrét jogsértésre való reagálás helyett sebezhetőségek, kitettségek, illetve visszaélés gyanús események kezelését célozza.

Saját alapelvek képezik egy jogághoz tartozó egységek dogmatikai magját, melyek rendszert képezve utalhatnak arra, hogy az integritási jog jogági jellege erősödik. Ilyen elvi tételek között kiemelendő az elszámoltathatósági háromszög (accountability triangle) a közigazgatási és szervezeti kontroll alapköve, amely három egymást feltételező pillérre épül, nevezetesen a hatáskörre (felhatalmazás), a felelősségre és a számonkérésre (elszámoltatásra), amely szemlélet a szervezeti kultúrába építendő be, biztosítva ezzel azt, hogy a forprofit vállalatok és állami szervezetek etikus módon működjenek.²⁰ Legalább ugyanekkora jelentősége van a három védelmi vonal elvi tételének is. Ennek lényege, hogy az első vonal szintjén jellemzően azok a szervezeti egységek találhatók, amelyek megvalósítják az operatív kontrolltevékenységeket a maguk munkavégzésének ellenőrzése céljából, a második vonal szintjén általában a compliance helyezkedik el, végül a harmadik vonal szintje a belső ellenőrzést foglalja magában. A védelmi vonalak közösen, egymással együttműködve segítik elő a szervezet által felállított célok megvalósulását, az elv- és értékalapú megközelítés alkalmazását, a szervezet egyéni prioritásaival összhangban lévő intézkedések megtételét, valamint a megfelelő kockázatmenedzsment kiépítését, amelynek megkérdőjelezhetetlen szerepe van az értékteremtésben is. A saját intézményrendszer megléte azért döntő, mert ennek hiányában az integritási jog más jogág(ak)tól kölcsönözheti az intézményi infrastruktúrát. Az egyes szervezetek – önszántukból vagy normatív előírásoknak való megfelelés miatt – integritásirányítási rendszereket alakítanak ki, compliance funkciókat működtetnek, bejelentővédelmi mechanizmusokat dolgoznak ki, integritási tanácsadókat foglalkoztatnak, belső kontrollokat vezetnek be és hajtanak végre.

A normatív autonómia relevanciája szintén kritikus, hiszen nem közömbös annak megítélése, hogy széttagolt normákat szükséges összeolvasni, vagy egy elkülönült normarendszert lehet alapul venni. Az előző fejezetben foglaltak alapján erre a Ptk. vezetői felelősséggel kapcsolatos rendelkezései, és külön jogszabály a büntetőjogi intézkedések alkalmazásáról szóló előírásai, valamint a közszféraszervezetek integritására vonatkozó normatív szabályok,²¹ továbbá az OECD, COSO és egyéb EU sztenderdek irányadóak. Az egyedi jelleg abban

²⁰ Ld. bővebben: Bottyán, Béla (2025): „A compliance paradigmája.” *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 13. évf., 2. sz., 97–112.

²¹ 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről és a 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről.

érhető tetten, hogy kötelező érvényű előírások több jogszabályban találhatók meg, melyek alapvetően gyengébb autonómiát feltételeznek, ugyanakkor a soft law-hoz tartozó normák száma jelentősnek mondható. A jogszabályok jellemzően nem egy-egy kontroll-listát tartalmaznak, hanem keretrendszerek felállítását követelik meg a jogalanyoktól és elvárják annak tartalommal való feltöltését a saját szervezeti igényeiknek és körülményeiknek megfelelően.

Egyes tudományterületek képviselői szerint a tudományos autonómia a felsorolt ismérvek közül talán a legfontosabb. Az integritási jogot vizsgálva nem szétszórt diskurzus, hanem összefüggő szakirodalmi korpusz rajzolódik ki. A témában megjelent művek elemzik többek között a szervezeti integritást, a közsféra integritását (public integrity), az integritásmenedzsmentet, az integritásrendszereket, az integritás és a compliance kapcsolatát is. A szerzők között meg lehet említeni Lynn Paine-t, Michael Fuerst-et, Kirby-t, D'Alterio-t, Hoekstra-t, Huberts-et és Maesschalck-ot, illetve az OECD-t, valamint a COSO-t. Azonosítható továbbá egy olyan fogalmi készlet, amely túlmutat egy általános szóhasználaton, egészben vagy részben önálló terminológiának tekinthető. Ide tartozhatnak a szervezeti integritás, az integritásmenedzsment, az integritásrendszer, az integritás kockázatok, az integritás kontrollok, a kontrollkörnyezet vagy a „*tone at the top*” kifejezések. A tudományos intézményesülést támasztja alá, hogy az egyetemi oktatásban mind hazai, mind nemzetközi szinten akkreditált képzések keretében oktatják például a Public Integrity, az Integrity and Anti-Corruption, a Compliance and Ethics, illetve a Corporate Integrity megnevezésű tantárgyakat. A forrásokat illetően önálló, integritás, illetve integritási jog címmel megjelent anyagok tankönyvi rendszere még nem kifarrott, de kézikönyvi és handbook-irodalom már szélesebb körben elterjedt. A fentiek alapján integritási jog, mint diszciplína kialakulása nem állapítható meg, inkább a governance studies, a compliance studies, illetve a public integrity studies metszetében fejlődő szub-diszciplínaként lehet rá tekinteni.

Összegezve az egyedi szempontrendszer alkalmazását, annak eredménye a következők szerint foglalható össze.

1. táblázat

Az integritási jog önállósága

Vizsgálati szempont	Értékelés	Indokolás
Szabályozási tárgy elkülönülése	részlegesen fennáll	szervezeti működésre, kontrollokra, integritási kockázatokra irányul
Sajátos szabályozási módszer	jelentős mértékben fennáll	preventív, kockázatalapú, hibrid szabályozás
Saját alapelvek és intézmények	fennáll	transzparencia, elszámoltathatóság, kontrollrendszerek
Normatív autonómia	korlátozott	több jogágban szétszórt normák
Tudományos autonómia	kialakulóban	önálló szakirodalom és terminológia fejlődik

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált ismérvek alapján jelenleg nem rendelkezik egységes kodifikációval, normái több jogágban szétszórta találhatók meg, és dogmatikai rendszere sem teljesen kiforrott. Ugyanakkor önálló szabályozási tárgya részben azonosítható, sajátos regulációs módszerekkel rendelkezik, intézményesült szervezeti megoldásokat alkalmaz, valamint folyamatosan növekvő tudományos háttérrel bír. Mindezen körülmények arra utalnak, hogy az integritási jog leginkább egy keresztmetszeti, önállósodó jogterületként írható le, amely más jogágak működését is képes áthatni szervezeti és működési sztemderdek felállítása útján.

Ennélfogva az integritási jogra jelenlegi fejlettségi fokán nem lehet önálló klasszikus jogágként tekinteni, hanem olyan fejlődő normatív mezőre, amely a jövőben további dogmatikai elkülönülés irányába mozdulhat el.

A tanulmány célja annak vizsgálata volt, hogy az integritás értelmezhető-e, illetve értékelhető-e önálló jogágként, valamint beszélhetünk-e az integritási jog létezéséről. A vizsgálat alapját a fogalmi és dogmatikai alapvetések, az integritásmenedzsment rendszere, a szabályozási tárgy azonosíthatósága, valamint az önállósodás ismérvei képezték.

A fogalmi elemzés rámutatott arra, hogy az integritás egyszerre értelmezhető erkölcsi minőségként, szervezeti működési jellemzőként és jogilag releváns normatív sztemderdként. A nemzetközi szakirodalom és sztemderdek (különösen az OECD és a COSO keretrendszerei) egyértelműen azt támasztják alá, hogy az integritás a jog számára elsősorban szervezeti működési és magatartási mérceként ragadható meg.

Az integritásmenedzsment vizsgálata alapján megállapítható, hogy az integritás nem pusztán konkrét szervezeti mechanizmusokban (belső kontrollrendszerekben, kockázatkezelési megoldásokban, visszaélés-bejelentési rendszerekben és vezetői felelősségi sztemderdekben) képvisel értéket, hanem maga is értéket hordoz. A szervezetek által alkalmazott megoldások egyre gyakrabban válnak jogilag releváns, esetenként kötelező intézményekké, ami az integritás és a jog közötti fokozódó konvergenciára utal.

A szabályozási tárgy vizsgálata során az a következtetés vonható le, hogy az integritási jog nem egy adott klasszikus jogviszonyt szabályoz, hanem a szervezetek működésének minőségére irányul. Tárgya azon eljárások, magatartások és kockázati állapotok összessége, melyek a szervezet jogszerű, felelős és célok szerinti működését biztosítják. Ennek értelmében az integritási jog tárgy funkcionális jellegű, és több jogágot átfogó módon jelenik meg.

Az önállósodás kérdésének elemzése alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy az integritási jog jelenlegi fejlettségi fokán nem tekinthető klasszikus jogágnak. A kapcsolódó normák több jogterületen szétszórta találhatók meg, és dogmatikai rendszere sem teljesen kiforrott. Ugyanakkor

számos olyan ismérvvvel bír, melyek együttesen az önállósodás irányába mutatnak. Önálló szabályozási tárgya részben azonosítható, sajátos – preventív, kockázatalapú és hibrid – szabályozási módszerekkel rendelkezik, intézményesült szervezeti megoldásokat alkalmaz, valamint növekvő tudományos és gyakorlati háttérrel rendelkezik.

Mindezek alapján az integritási jog leginkább keresztszetszeti, egyre autonómabbá váló jogterületként írható le, amely nem egyetlen jogág keretei között helyezkedik el, hanem több jogág működését átható, ún. metajogi jellegű rendszert alkot. Az integritás e felfogásban a jog által egyre inkább elismert és részben kikényszeríthető szervezeti követelmény.

A jövőre nézve nem zárható ki, hogy az integritáskövetelmények további szigorítása, az uniós és nemzetközi megfelelési normák teljesítésének szükségessége, valamint a szervezeti felelősségi rendszerek fejlődése az integritási jog dogmatikai elkülönülését tovább erősíti. Ennek eredményeként a jelenleg széttagolt normák idővel egy koherensebb szabályozási egységbe rendeződhetnek.

Források jegyzéke:

- Arlen, Jennifer (2025): „Directors’ Caremark Liability for Fraudulent Disclosures to Customers About the Company’s Cybersecurity: SolarWinds Reconsidered.” *Journal of Corporation Law*, Vol. 50., No. 3., 1141–1176.
- Benedek Petra (2019): *Compliance menedzsment a szolgáltatási szektorban*. PhD értekezés. Budapest. Elérhető: <https://repozitorium.omikk.bme.hu/items/5ce282c6-2a0e-4218-8062-4ff035d67646> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).
- Bottyán, Béla (2025): „A compliance paradigmája.” *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 13. évf., 2. sz., 97–112.
- D’Alterio, Elisa (2017): The Integrity of the Public Sector and Controls. *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 15., No. 1., 1013–1038.
- Fuerst, Michael J. - Lütge, Christoph (2023): The Conception of Organizational Integrity. *Journal of Business Ethics*, Vol. 32., No. 1., 25–33.
- Huberts, Leo W. J. C. – Hoekstra, Alain (ed.) (2016): *Integrity Management in the Public Sector: The Dutch Approach*. BIOS, The Hague.
- Kaptein, Muel (2015): The Effectiveness of Ethics Programs: The Role of Scope, Composition, and Sequence. *Journal of Business Ethics*, Vol. 132., No. 2., 415–431.

- Kirby, Nikolas (2021): An ‘Institution-First’ Conception of Public Integrity. *British Journal of Political Science*, Vol. 51. No. 4., 1620–1637.
- Paine, Lynn S. (2023): Managing for Organizational Integrity. *Harvard Business Review*, Vol. 72., No. 2., 106–117.
- Pulay Gyula (2014): A korrupció megelőzése a szervezeti integritás megerősítése által. *Pénzügyi Szemle*, 59. évf., 2. sz., 151-166.
- Szerletics Antal: „Jogcsalád.” In: Nemzeti Közszerológati Egyetem *Közszerológati Online Lexikon*. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest. Elérhető: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/jogcsalad/>. (letöltés dátuma: 2026. április 28.).
- Szigeti Péter – Takács Péter (2004): *A jog- és államelmélet alapvonalai*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Vértesy, László (2007): „The Place and Theory of Banking Law – Or Arising of a New Branch of Law: Law of Financial Industries.” *Collega*, Vol. 9., No. 2., 1-9.
- Vértesy, László (2020): „The Theoretical and Legal Foundation of Beach Law: Challenges of Categorisation – Establishing a New Branch of Law.” In: Kovács Éva Margit (szerk.): *Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 425-442.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről, HL L 305., 2019.11.26., 17-56.
- 2022. évi XXVII. törvény az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről.
- 2023. évi XXV. törvény a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról.
- 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről.
- 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO): *Internal Control – Integrated Framework. Executive Summary*. Durham, NC, 2013. Elérhető: <https://www.coso.org/guidance-on-ic> (letöltés dátuma: 2026. július 7.).
- International Organization for Standardization. *ISO 37301:2021 Compliance Management Systems - Requirements with Guidance for Use*. Geneva: ISO, 2021.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009): *Towards a Sound Integrity Framework: Instruments, Processes, Structures, and Conditions for Implementation*, Paris